

Valsts ieņēmumu
dienests

Informatīvais materiāls

Par likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. panta otrās un trešās daļas piemērošanu, nosakot valsts amatpersonas statusu

27.12.2022.

1. Vispārīgais jautājums

Informatīvais materiāls sniedz informāciju par valsts amatpersonas statusa noteikšanu saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otro un trešo daļu publiskas personas institūciju darbiniekiem un personām, kuras ārpus publiskas personas institūcijām pilda šo institūciju deleģētās valsts amatpersonas funkcijas.

2. Normatīvais regulējums

Valsts amatpersonas statusu saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otro un trešo daļu nosaka pēc veicamajām funkcijām, kuras noteiktas amatu aprakstos, rīkojumos, nolikumos, reglamentos, lēmumos u. c.

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otrā daļa noteic, ka par valsts amatpersonām uzskatāmas arī personas, kurām, pildot amata pienākumus publiskas personas institūcijās, saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības:

- 1) izdot administratīvos aktus;
- 2) veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas attiecībā uz personām, kas neatrodas to tiešā vai netiešā pakļautībā;
- 3) pieņemt vai sagatavot lēmumus par publiskas personas mantas iegūšanu, tās nodošanu citu personu īpašumā, lietošanā vai valdījumā, atsavināšanu citām personām vai apgrūtināšanu ar lietu vai saistību tiesībām, kā arī finanšu līdzekļu sadalīšanu.

Izdot administratīvos aktus

Administratīvā akta jēdziens ir definēts Administratīvā procesa likuma 1. panta trešajā daļā.

Administratīvais akts ir:

- uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju;
- tāds lēmums, kuru likumā paredzētajos gadījumos iestāde izdod attiecībā uz individuāli nenoteiktu personu loku, kas atrodas konkrētos un identificējamos apstākļos (vispārīgais administratīvais akts);
- lēmums par amatpersonas vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo amatpersonas vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības.

Administratīvais akts nav:

- iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā (piemēram, pašvaldības izdots rīkojums par pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja

amata konkursa atklāšanu nav administratīvs akts, jo, meklējot personu, ar kuru stāties darba tiesiskajās attiecībās, iestāde rīkojas privāto tiesību jomā);

- iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu iestādi vai īpaši pakļautu personu (piemēram, administratīvais akts nav lēmums par iestādes reorganizāciju);
- starplēmums (tostarp procesuāls lēmums) administratīvā procesa ietvaros, izņemot gadījumu, kad tas pats par sevi skar būtiskas personas tiesības vai tiesiskas intereses vai būtiski apgrūtina to īstenošanu (piemēram, lēmums par kāda lēmuma pieņemšanas termiņa pagarināšanu ir starplēmums);
- Saeimas, Valsts prezidenta, Ministru kabineta vai pašvaldības domes (padomes) politisks lēmums (politisks paziņojums, deklarācija, aicinājums un paziņojums par amatpersonu ievēlēšanu u. tml.)

Tiesības administratīvā akta izdošanā ir iestādes deleģējums kādam konkrētam darbiniekam iestādes vārdā izdot un parakstīt administratīvo aktu.

Persona, kurai saskaņā ar amata aprakstu, rīkojumu vai citu normatīvo dokumentu ir piešķirtas tiesības izdot administratīvo aktu, to arī paraksta. Tādējādi administratīvā akta izdevējs ir amatpersona, kura iestādes vārdā šādu aktu paraksta.

Personas, kuras ir iesaistītas administratīvā akta radīšanā, informācijas iegūšanā, apkopošanā u. c., nevar tikt uzskatītas par administratīvā akta izdevējām, jo tās nepieņem lēmumu par šāda akta izdošanu.

Tiesības veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas attiecībā uz personām, kas neatrodas to tiešā vai netiešā pakļautībā

- Ar jēdzienu “uzraudzība” tiek skaidrota pieskatīšana, uzmanīšana, sekošana kāda rīcībai, darbībai, lai nepieļautu, ka tiek pārkāptas noteiktās prasības, normas, vai lai novērstu iespējamus pārkāpumus, normu neievērošanu, kā arī lai pasargātu no kā nevēlama.

- Uzraudzības un kontroles funkcijai ir jābūt noteiktai institūcijas reglamentējošos ārējos normatīvajos aktos, iekšējos normatīvajos aktos un/vai amatu aprakstos, rīkojumos, kuros ir atrunāts nodarbinātā amata pienākumu un tiesību kopums, kā arī pilnvaras, kas tiek realizētas, veicot amata pienākumus.

- Saskaņā ar Juridisko terminu vārdnīcā (Rīga: izdevniecība Nordik, 1998) sniegto skaidrojumu “uzraudzība” ir noteiktu valsts iestāžu darbība tiesību normu ievērošanas pārbaudei un likumības nodrošināšanai. Administratīvo uzraudzību realizē valsts pārvaldes, arī speciāli veidotas iestādes (inspekcijas u. c.), kas pārbauda tiesību normu un citu normatīvu ievērošanu noteiktā speciālā jomā (piemēram, sanitārajā, ugunsdrošības, policijas uzraudzība pār personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām).

- Ar jēdzienu “kontrolē”, tiek skaidrota sistemātiska vai epizodiska doto uzdevumu izpildes novērošana, pārbaude, pārraudzība, revīzija, uzraudzība, lai pārliecinātos par izpildes pareizību un izdarītu labojumus atbilstoši izvirzītajam mērķim. Kontroles galvenais mērķis ir konstatēt kļūdas un trūkumus, lai novērstu to atkārtošānu.

- Kontroles gaitā pārbauda, vai darbība norisinās atbilstoši nolikumiem, statūtiem, darbības programmām, to principiem, izdotajiem rīkojumiem un pavēlēm.
- Izmeklēšanas darbības ir procesuālās darbības, kas vērstas uz ziņu iegūšanu vai jau iegūto ziņu pārbaudi konkrētajā kriminālprocesā.
- Administratīvās atbildības likuma 13. pants. Administratīvā soda mērķis. Administratīvais sods ir ietekmēšanas līdzeklis, kas tiek piemērots administratīvo pārkāpumu izdarījušajai personai, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību, atjaunotu taisnīgumu, sodītu par izdarīto pārkāpumu, kā arī atturētu administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu un citas personas no turpmākas administratīvo pārkāpumu izdarīšanas.

Ja persona amata pildīšanas ietvaros veic uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas, kas attiecas uz administratīvo sodīšanu, tad persona likuma izpratnē būs valsts amatpersona arī tad, ja pati nebūs parakstījusi nolēmumu par soda piemērošanu.

Savu funkciju realizēšanas nolūkā katra iestāde izdod savus iekšējos normatīvos dokumentus, tādēļ darbinieku pienākumi un tiesības tiek atspoguļotas to amatu aprakstos, rīkojumos, nolikumos, reglamentos, lēmumos u. c.

Tādējādi publiskas personas institūcija var darbiniekam uzlikt par pienākumu veikt noteiktas darbības (pildīt noteiktus pienākumus), kas kvalificē konkrēto darbinieku par valsts amatpersonu likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē.

Savukārt izšķirīgie kritēriji, kas kvalificē publiskas personas institūcijas darbinieku par valsts amatpersonu, ir noteikti likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", t. i., darbiniekam ir tiesības (tiek piešķirtas pilnvaras) – izdot administratīvos aktus un veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas.

Pieņemt vai sagatavot lēmumus par publiskas personas mantas iegūšanu, tās nodošanu citu personu īpašumā, lietošanā vai valdījumā, atsavināšanu citām personām vai apgrūtināšanu ar lietu vai saistību tiesībām, kā arī finanšu līdzekļu sadalīšanu

- Lēmuma sagatavošana likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otrās daļas izpratnē ir jāsaprot kā lēmuma projekta vai tā daļas sagatavošana pēc būtības (attiecīgā pienākuma izpilde izriet no iekšējā vai ārējā normatīvā akta).
- Lēmuma projekta tehniska noformēšana, sagatavošana nav uzskatāma par lēmuma sagatavošanu.
- Lēmuma sagatavošana par **finanšu līdzekļu sadalīšanu** likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otrās daļas izpratnē būs tajos gadījumos, kad persona, realizējot amata pilnvaras, pieņem vai sagatavo lēmumu par publiskas personas institūcijai piešķirto finanšu līdzekļu sadali, novirzot tos noteiktu mērķu sasniegšanai, tai skaitā arī tajos gadījumos, kad finanšu līdzekļi tiek sadalīti, tos piešķirot citām juridiskām un fiziskām personām.

- Ja darbinieks, pildot amata pienākumus un realizējot amata pilnvaras, piedalās lēmumprojekta par publiskas personas mantas nodošanu citu personu lietošanā vai valdījumā trešajām personām izstrādē un var ietekmēt attiecīgā lēmumprojekta saturu, tad konkrētais darbinieks būtu atzīstams par valsts amatpersonu.

- tiesību normas jēdzienā “**finanšu līdzekļu sadalīšana**” ietilpst publiskas personas institūcijas darbības ar finanšu līdzekļiem, kā ietvaros tiek pieņemts vai sagatavots lēmums, ar kuru tiek pārdalīti jeb novirzīti publiskas personas institūcijas finanšu (naudas) līdzekļi noteikto mērķu sasniegšanai vai piešķirti citai juridiskai vai fiziskai personai.

- **Īpašums** ir pilnīgas varas tiesība par lietu, t. i., tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību (*Civillikuma 927. pants*).

- **Turējums (lietojumā esošs)**, tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība turēt to savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā (*Civillikuma 876. pants*).

- **Lietas valdījums** ir īpašuma tiesībai atbilstoša faktiska vara par lietu. Tas pastāv, kad ķermeniska lieta faktiski atrodas kādas personas pilnīgā varā un kad turklāt šī persona izrāda gribu rīkoties ar lietu līdzīgi īpašniekam (*Civillikuma 875. pants un 876. pants*).

- **Termins “lietu tiesības”** tiek izmantots, lai aprakstītu tādu tiesisko attiecību, kura dod personai tiesības rīkoties ar lietu. Lietu tiesības pieder pie civiltiesībām. Civiltiesības pārsvarā regulē personu savstarpējās mantiskās attiecības. Lietu tiesības Latvijas Republikā vispārēji regulē Civillikums (*Civillikuma 841. līdz 1400. pants*).

- **Atsavināšana** – publiskas personas mantas pārdošana, mainīšana, ieguldīšana kapitālsabiedrībā un nodošana bez atlīdzības, kā rezultātā īpašuma tiesības no mantas atsavinātāja pāriet mantas ieguvējam (*Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma 1. pants*).

Vēršam uzmanību, ka, nosakot valsts amatpersonas statusu, tas var būt atšķirīgs un nosakāms pēc veicamajām funkcijām, kuras noteiktas amatu aprakstos, rīkojumos, nolikumos, reglamentos, lēmumos u. c.

Funkcija	Piemēri
Izdot administratīvos aktus	• Padomes locekļi, kuri apstiprina iestādes normatīvos aktus • Sociālie darbinieki, kuri pieņem lēmumu par maznodrošinātas vai trūcīgās personas statusu • Ārstu komisijas locekļi, kuri sniedz atzinumus
	• Maršruta atļaujas piešķiršana, apturēšana uz laiku vai anulēšana • Licenču izsniegšana • Būvatļaujas izsniegšana

Veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas attiecībā uz personām, kas neatrodas to tiešā vai netiešā pakļautībā	• Bāriņtiesas locekļi • Būvuzraugi • Vides komisijas locekļi • Pašvaldības Administratīvās komisijas locekļi • Personas, kuras veic uzraudzību un kontroli ielu tirdzniecības vietās • Iepirkumu speciālisti • Projektu vadītāji, kuri veic kontroli par projekta izpildi • Eksperti, kuri veic iekšējās pārbaudes, izmeklēt disciplinārlietas, veikt kontroles un uzraudzības pasākumu funkcijas korupcijas risku mazināšanā un interešu konflikta novēršanā • Komisijas locekļi, eksperti, darbinieki, kuri veic kontroli un uzraudzību, kas saistītas ar kompensācijām paredzēto līdzekļu izmantošanas likumības, lietderības un pareizības pārbaudi
Pieņemt vai sagatavot lēmumus par publiskas personas mantas iegūšanu, tās nodošanu citu personu īpašumā, lietošanā vai valdījumā, atsavināšanu citām personām vai apgrūtināšanu ar lietu vai saistību tiesībām, kā arī finanšu līdzekļu sadalīšanu	• Privatizācijas un Pirmpirkuma tiesību izvērtēšanas komisijas locekļi • Personas, kuras veic pašvaldībai piederošo telpu vai tirdzniecības vietu iznomāšanu un apbūves tiesību piešķiršanu (t. sk. par piemērojamo izsoles veidu, publicējamo informāciju par nomas objektu, izsoles noteikumu apstiprināšanu un izsoles rezultātu apstiprināšanu) • Personas, kuras lemj par piešķirto finanšu līdzekļu sadali (piem., kultūrai, sporta iestādēm) • Personas, kurām piešķirtas tiesības slēgt ieņēmumu un izdevumu līgumus saimnieciskās darbības ietvaros • Kustamās mantas novērtēšanas un atsavināšanas komisijas locekļi u. c.

Valsts amatpersonas statusa noteikšanā primāri ir vērtējama atbilstība likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktajiem kritērijiem, izvērtējot faktisko apstākļu atbilstību tiesību normā noteiktajam.

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta trešā daļa noteic, ka par valsts amatpersonām uzskatāmas arī personas, kuras pilda amata pienākumus ārpus publiskas personas institūcijām, ja tām saskaņā ar normatīvajiem aktiem pastāvīgi vai uz laiku valsts vai pašvaldība ir deleģējusi kādu no likuma 4. panta otrajā daļā minētajām funkcijām.

Deleģēšanas tiesiskais pamats

- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40. panta pirmā daļa (publiska persona var deleģēt privātpersonai un citai publiskai personai pārvaldes uzdevumu, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk).
- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40. panta otrā daļa (privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar ārēju normatīvo aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā, ievērojot šā likuma 41. panta otrās un trešās daļas noteikumus).
- Pašvaldību likuma 7.pants (saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu pašvaldība atsevišķu tās autonomajā kompetencē ietilpstošu pārvaldes uzdevumu var deleģēt citai personai).
- Vērtējot atbilstību valsts amatpersonas statusam pēc likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta trešās daļas, jāņem vērā, ka privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar ārēju normatīvo aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41. panta otrās un trešās daļas noteikumus.

Vienlaikus jāņem arī vērā, ka iespējamās situācijas, ka nav ticis noslēgts deleģēšanas līgums, bet privātpersona publiskas personas pārvaldes uzdevumus faktiski veic uz publiskas personas institūcijas lēmuma pamata. (Piemēram: Pašvaldību prakse deleģēšanā – pilnvarotās personas ir citas pašvaldības, pašas pašvaldības kapitālsabiedrības, citas privātpersonas (biedrības, kapitālsabiedrības).

Nevar deleģēt šādus pārvaldes uzdevumus:

- nozares politikas veidošanu un attīstības plānošanu;
- nozares darbības koordināciju;
- iestāžu un pārvaldes amatpersonu uzraudzību;
- publisku personu budžeta apstiprināšanu, finanšu resursu sadali programmu un apakšprogrammu līmenī, finanšu resursu kontroli.

Privātpersonai nevar deleģēt:

- administratīvo aktu izdošanu (izņemot, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā);
- valsts ārējās un iekšējās drošības funkciju izpildi (izņemot, ja tas paredzēts likumā);
- Latvijas Republikas pārstāvību ekonomiskajās, militārajās, politiskajās savienībās un to institūcijās (izņemot, ja tas paredzēts likumā);
- Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēktiesību īstenošanu un uzraudzību, ja to izpildes kārtību un institūciju ir noteicis likumdevējs;
- citus pārvaldes uzdevumus, kuri pēc savas būtības ir valsts pārvaldes funkcijas pamats un kurus drīkst veikt tikai iestādes.

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otrās daļas 3. punkts un 4. panta trešā daļa noteic, ka personas, kurām, pildot amata pienākumus publiskas personas institūcijās un personas, kuras pilda amata pienākumus ārpus publiskas personas institūcijām, ja tām saskaņā ar normatīvajiem aktiem pastāvīgi vai uz laiku valsts vai pašvaldība ir deleģējusi tiesības, pildot amata pienākumus un realizējot amata pilnvaras, sagatavot vai piedalīties lēmuma sagatavošanas procesā, atbilstoši kompetencei sniedzot savu profesionālo ieguldījumu šī lēmuma sagatavošanā, ietekmējot lēmuma saturu, būs atzīstamas par valsts amatpersonām.

Piemēri

- Deleģēšanas līgums par dažādiem sporta, izglītības, kultūras un izklaides pasākumiem, kā arī izglītojamo, jauniešu un ģimeņu brīvā laika pavadīšanas iespējām
- Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības deleģēšanas līgumi
- Privāto augstskolu rektori
- Ministriju ārštata eksperti
- Transportlīdzekļu tehniskās kontroles inspektori
- Latvijas Māsu asociācijas Sertifikācijas padomes locekļi
- Pašvaldības aģentūras pilnvarotās personas cenu aptaujai u. c.

Ja ir iegūtas ziņas, ka persona, iespējams, veic kādu no valsts amatpersonas amata funkcijām, bet no likumiem, Ministru kabineta noteikumiem, pašvaldību izdotajiem saistošajiem noteikumiem, reglamentiem, nolikumiem, rīkojumiem, lēmumiem, amata aprakstiem u. c. nav izsecināms, vai konkrēts amats atbilst valsts amatpersonas statusam, ir jāvērtē, vai persona faktiski veic vai ir veikusi kādu no likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4. panta otrajā, 2.¹, 2.², trešajā un piektajā daļā minētajām funkcijām, t. i., jāvērtē konkrētās amatpersonas pieņemtie lēmumi un citi sagatavotie dokumenti.

Saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 23. panta pirmajā daļā noteikto valsts amatpersonai ir pienākums noteiktā termiņā un kārtībā iesniegt šādas valsts amatpersonas deklarācijas:

- 1) deklarāciju, kuru iesniedz, stājoties amatā;
- 2) kārtējā gada deklarāciju;
- 3) deklarāciju, kuru iesniedz, beidzot pildīt amata pienākumus;
- 4) deklarāciju, kuru iesniedz pēc tam, kad amata pienākumu pildīšana ir izbeigta.

Savukārt likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 23. panta piektajā daļā noteikts, ka valsts amatpersonas deklarācijas nav jāiesniedz valsts amatpersonām, kas ieņem amatu likuma 4. panta trešās daļas izpratnē.

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 20. panta piektajā daļā noteikts, ka publiskas personas institūcijas vadītājam vai viņa pilnvarotai personai ir pienākums šajā likumā un Ministru kabineta noteiktajā kārtībā nodrošināt, lai tiktu sastādīti un 15 dienu laikā elektroniskā veidā VID iesniegti valsts amatpersonu saraksti un to grozījumi, izmantojot VID elektroniskās deklarēšanas sistēmu (turpmāk – EDS).

Vēršam uzmanību, ka valsts amatpersonu sarakstu un tajos izdarīto grozījumu iesniegšanu nodrošina tās publiskas personas institūcijas vadītājs, kura deleģējusi attiecīgās funkcijas, piešķīrusi finanšu līdzekļus, nodevusi mantu vai atbild par deleģēto funkciju izpildi vai finanšu līdzekļu izlietojumu. (Skatīt VID tīmekļvietnē <https://www.vid.gov.lv/> publicēto metodisko materiālu "Valsts amatpersonas sarakstu un to grozījumu aizpildīšanas un iesniegšanas kārtība" <https://www.vid.gov.lv/lv/media/2073/download?attachment> un metodisko materiālu "Institūcijas aktuālais valsts amatpersonu saraksts EDS" (<https://www.vid.gov.lv/lv/media/2074/download?attachment>).

Valsts ieņēmumu dienests

Materiāls sagatavots: 27.12.2022.

Materiāls pēdējo reizi aktualizēts: 27.12.2022.

Atsauksmes par materiāla kvalitāti vai priekšlikumus tā uzlabojumiem priecāsimies saņemt [Elektroniskās deklarēšanas sistēmas](#) sadaļā "Sarakste ar VID"